

STUDIJŲ ORIENTAVIMAS Į STUDENTĄ DARNAUS VYSTYMO SI KONTEKSTE

Prof. dr. Jadvyga Čiburienė

Kauno technologijos universitetas

Doc. dr. Jūratė Guščinskienė

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

Anotacija. Straipsnyje analizuojama viena iš svarbiausių darnaus visuomenės vystymosi sąlygų – aukštojo mokslo plėtra. Pagrindinis dėmesys sutelktas į aukštojo mokslo vaidmenį, studijas orientuojant į studentą, siekiant darnaus vystymosi tikslų. Struktūrinės darnaus vystymosi dimensijos – ekonominė, socialinė-kultūrinė ir ekologinė – gali būti realizuojamos, sprendžiant švietimo ir išsimokslinimo klausimus, kurių vienas iš šiuolaikinių aspektų yra studijų orientavimas į studentą. Apibūdinti studijų orientavimo į studentą modelio pagrindiniai subjektai ir svarbiausi modelio elementai. Suformuluota studijų, orientuotų į studentą, nauda visuomenei.

Pagrindiniai žodžiai: aukštasis mokslas, studijų orientavimas į studentą, darnus vystymasis, studijų orientavimo į studentą modelis.

Įvadas. Aukštojo mokslo plėtra yra viena iš visuomenės vystymosi sąlygų. Ryšys tarp aukštojo mokslo sistemos ir darbo rinkos užtikrinamas per studentų įgytas žinias, gebėjimus, kompetencijas ir įgūdžius. Į studentą orientuotos studijos buvo pradėtos tyrinėti XX amžiaus pradžioje.

Į studentą orientuotas mokymas(is) remiasi keliais principais: studentų mokymosi stilius, poreikiai ir lūkesčiai skiriasi; nėra vienintelio teisingo mokymo(si) metodo – kiekviena aukštoji mokykla sprendžia pati; studentams sudaromos galimybės rinktis ir tai skatina jų atsakingumą ir suinteresuotumą; dėstytojo darbas tampa orientuotas ne į nurodymą, bet į įgalinimą; aktyvus mokymas(is) keičia pasyvų mokymą(si); paviršutinišką informacijos įsisavinimą keičia nuodugnus suvokimas; ugdoma abipusė studento ir dėstytojo pagarba; formuojasi aktyvesnis bendradarbiavimas tarp studentų ir dėstytojų – dialogas yra studijų esmė; mokymo(si) procesas turi būti stebimas ir nuolat vertinamas visų socialinių dalininkų.

Darnaus vystymosi kontekstas apima socialinio vystymosi sritis, taip pat ir švietimo tikslą – ugdyti kompetencijas, svarbias asmens profesinei ir visuomeninei veikloms bei asmens saviraiškai nuolat besikeičiančioje ir įvairiais ryšiais tarpusa-

vyje susijusioje aplinkoje.

Darnaus vystymosi kontekste į studentą orientuotos studijos skatina įvairių besimokančiųjų kompetencijų vystymą, pvz., transformuojamųjų, instrumentinių, socialinių ir kitų. Ugdomos ir dėstytojų kompetencijos, pvz., kompleksiško mąstymo, perspektyvos numatymo, pokyčių įgyvendinimo ir kitos.

Tyrimo objektas – darnaus vystymosi sąlygomis į studentą orientuotos studijos.

Tyrimo tikslas – ištirti darnaus vystymosi sąlygomis studijų orientavimą į studentą šiuolaikinėje aukštojoje mokykloje.

Tyrimo uždaviniai:

- charakterizuoti darnaus vystymosi tikslus ir jo kriterijus Lietuvoje;
- ištirti studijų orientavimą į studentą.

Tyrimo metodai – mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, statistinių duomenų lyginimas, lentelinė ir grafinė analizės.

Darnaus vystymosi tikslai Lietuvoje

Lietuvos Nacionalinėje darnaus vystymo strategijoje (2009) nurodoma, kad „Bendrasis darnaus vystymosi strateginis tikslas – suderinti aplinkosaugos, ekonominio ir socialinio vystymosi interesus, užtikrinti švarią ir sveiką aplinką, efektyvų gamtos išteklių naudojimą, visuotinę ekonominę visuomenės gerovę, stiprias socialines garantijas“ (Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, 2009). Darniu visuomenės vystymusi siekiama sumažinti skurdą, įtvirtinti gyvenimo lygio standartą (gyvenimo kokybę), patenkinti pagrindinius gyventojų poreikius, skatinti darnų ekonominį ir politinį vystymąsi, siekiant išvengti neatitaisomos žalos natūraliajam kapitalui (gamtos ištekliams), galinčios pasireikšti vėlesnėse kartose, taupiai naudojant išteklius dabar sudaryti sąlygas ateities kartoms gyventi ir išgyventi. Mokslinė literatūros analizė (Čiegis, 2003) rodo, kad darnios plėtros koncepciją apibūdina trys dimensijos: ekonominė, ekologinė ir socialinė-kultūrinė plėtra – be to, ypač svarbu atkreipti dėmesį į ekonominio augimo ribų problemą (Čiegis, Zeleniūtė, 2008). Darnios plėtros tikslas charakterizuojamas įvairiais kriterijais, pvz., laiko požiūriu, jos struktūrinių elementų derinimo požiūriu, kaip pateikta 1 lentelėje.

1 lentelė. Darnios plėtros tikslas ir jo kriterijai

Autorius	Kriterijus	Darnios plėtros tikslas
Emas, 2015	Laiko veiksnys	– Ilgalaikis tikslas – tai ekonomikos ir aplinkos apsaugos stabilumas, socialinių-kultūrinių interesų suderinamumas ir integracija. – Trumpalaikis tikslas – tai atskirų šalies ekonominių veiklų vystymosi užtikrinimas.
Čiegis, Zeleniūtė, 2008	Struktūrinių elementų sąveika	– Nustatyti optimalų lygį tarp trijų sistemų (biologinės-gamtinių išteklių, ekonominės ir socialinės sistemos) sąveikos.

Jungtinių Tautų organizacijos paskelbtoje Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m. (2015) suformuluota septyniolika darnaus vystymosi tikslų, kurie netiesiogiai siejasi su žmogiškuoju veiksmu bei moksliniais tyrimais ir eksperimentine plėtra (MTEP), lemiančia pažangą ir teigiamus pokyčius šalies visuomenės gyvenime:

1. Panaikinti visų formų skurdą.
2. Panaikinti badą, užtikrinti apsirūpinimą maistu ir geresnę mitybą, skatinti darnų žemės ūkį.
3. Užtikrinti sveiką gyvenimą ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę.
4. *Užtikrinti visa apimančią ir lygiavertę kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi.*
5. Pasiiekti lyčių lygybę ir įgalinti moteris ir mergaites.
6. Užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją.
7. Užtikrinti visiems prieigą prie prieinamos, patikimos, darnios ir modernios energijos.
8. *Skatinti tvarų, visa apimančią ir darnų ekonominį augimą, produktyvų įdarbinimą ir tinkamą darbą.*
9. Plėtoti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią ir darnią industrializaciją ir skatinti inovacijas.
10. Sumažinti nelygybę valstybėse ir tarp valstybių.
11. Padaryti miestus ir žmonių apgyventas vietas saugias, atsparias ir darnias.
12. Užtikrinti darnaus vartojimo ir gamybos modelius.
13. Imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos padariniais veiksmų.
14. Išsaugoti ir darniam vystymui naudoti vandenynų ir jūrų išteklius.
15. Saugoti, atkurti, skatinti darnų žemės ekosistemų naudojimą, darniai valdyti miškus, kovoti su dykinėjimu, sustabdyti žemės degradaciją, sustabdyti biologinės įvairovės praradimą.
16. Skatinti taikias visuomenės darniam vystymuisi, užtikrinti prieigą prie teisingumo visiems ir sukurti efektyvias, atskaitingas visų lygių institucijas.
17. Stiprinti vystymosi darbotvarkės įgyvendinimo priemones ir pagyvinti globalią partnerystę darniam vystymuisi.

Darbotvarkės ketvirtasis uždavinys suformuluotas konkrečios šalies švietimo sistemai, siekiant dabar ir ateityje užtikrinti tinkamą asmens ir visuomenės gyvenimo kokybę. Gyvenimo kokybės lygis turi sietis ir skatinti tvarų, visa apimančią ir darnų ekonominį augimą, t. y. su aštuntuoju Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. (2015) uždaviniu. Ypač svarbu, kad, siekiant darnaus ekonomikos vystymosi, plačiai būtų vykdoma MTEP naudojamų gamybinių išteklių taupymui. Dėl šios priežasties ypač svarbus nuolatinis žinių ekonomikos integravimas į visas šalies ekonomines veiklas.

Pagrindinės darnaus vystymosi dimensijos (ekonominė, socialinė-kultūrinė ir ekologinė) gali būti realizuojamos, sprendžiant švietimo ir išsimokslinimo klausimus. Jos apima:

- ekonominę vystymąsi, kuris turi užtikrinti, kad ateities kartų asmeninės pajamos, tenkančios vienam gyventojui, nebūtų mažesnės, negu dabartinių kartų;
- socialinę-kultūrinę vystymąsi, kuris turi ne tik išsaugoti bendruomenę, bet ir ją plėtoti, t. y. išlaikyti glaudžius socialinius ryšius ir santykius tarp žmonių, taip pat juos stiprinti;
- ekologinę vystymąsi, išsaugant biologinių rūšių įvairovę, esmines ekosistemas ir ekologinius procesus.

Pagrindinis Lietuvos darnaus vystymosi (Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, 2009) siekis yra „pagal ekonominio ir socialinio vystymosi, išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius iki 2020 metų pasiekti 2003 metų ES valstybių narių vidurkį, pagal aplinkos taršos rodiklius – neviršyti ES leistinių normatyvų, laikytis tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos taršą ir poveikį pasaulio klimatui, reikalavimų“. Ekonominio vystymosi srityje, siekiant įgyvendinti strategijoje numatytą pagrindinį tikslą ir iki 2020 m. pasiekti dabartinę Europos Sąjungos šalių narių senbuvų ekonominio išsivystymo lygį, būtina užtikrinti ne mažesnę kaip 6–7 % kasmetinį bendrojo vidaus produkto padidėjimo tempą, mažinant skirtumus tarp regionų. Atskiroms šalies ekonominėms veikloms be jų ekologinio veiksmingumo padidininimo du kartus numatyti šie kiti pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai: pramonės, transporto, žemės ūkio ekonominių veiklų plėtojimas. Socialinio vystymosi srityje Lietuvoje pagrindinis dėmesys turi būti skirtas, *pirma*, užimtumo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo problemoms ir, *antra*, švietimui ir sveikatos apsaugai bei kultūros savitumui išsaugoti. Atskiroms socialinio vystymosi sritims numatyti šie pagrindiniai ilgalaikiai uždaviniai, kurių svarbiausi yra išskiriami tiek mikroekonomikos, tiek makroekonomikos lygmenyse (Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, 2009):

- ugdyti kompetencijas, svarbias asmens profesinei veiklai;
- ugdyti kompetencijas visuomenės lygiu visuomeninei veiklai;
- ugdymo procese įvertinti laiko veiksnį ir ugdyti asmenis, gebančius nuolat prisitaikyti kintančiame pasaulyje asmens saviraiškai;
- užtikrinti įvairių lygių švietimo prieinamumą ir pasiekti, kad apie 60 % Lietuvos jaunuolių įgytų kokybišką aukštąjį išsilavinimą.

Lietuvoje 20–64 m. amžiaus grupės darbuotojų užimtumo lygio kitimas pagal kvalifikaciją/išsimokslinimą nagrinėjamas 2005–2016 m. laikotarpiu ir pateikiamas 2 lentelėje. Lietuvos darbuotojų užimtumo lygis pagal kvalifikacijos lygius lyginamas su kitų atskirų Europos Sąjungos šalių narių ir Europos Sąjungos 28 šalių narių (ES-28) vidurkio rezultatais. Lyginami du kvalifikaciniai lygiai: vidutinis kvalifikacinis lygis, atitinkantis išsilavinimą ISCED 3-4, ir aukštas kvalifikacinis lygis, atitinkantis ISCED 5-8 išsilavinimą.

2 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad vidutinės kvalifikacijos (išsilavinimo lygis ISCED 3-4) Lietuvoje darbuotojų 20–64 m. amžiaus grupėje užimtumo lygis analizuojamu 2005–2016 m. laikotarpiu sumažėjo. 2005 m. jis buvo 69,1 %, o

2015 m. sumažėjo iki 67,2 %. Pastebėtas teigiamas poslinkis 2016 m., nes šios amžiaus grupės ir kvalifikacijos darbuotojų užimtumo lygis padidėjo ir pasiekė 68,5 %. Vidutinės kvalifikacijos darbuotojų užimtumo lygis 2005 m. ES-28 buvo neženkliai (0,6 %) didesnis negu Lietuvoje, o 2016 m. šis skirtumas padidėjo (sudarė 4,3 %). Aukštos kvalifikacijos darbuotojų (išsilavinimo lygis ISCED 5-8) užimtumo lygis Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu padidėjo nuo 86,3 % iki 90,4 % ir tai viršijo ES-28 užimtumo vidurkį, kuris buvo atitinkamai 82,7 % ir 83,4 %.

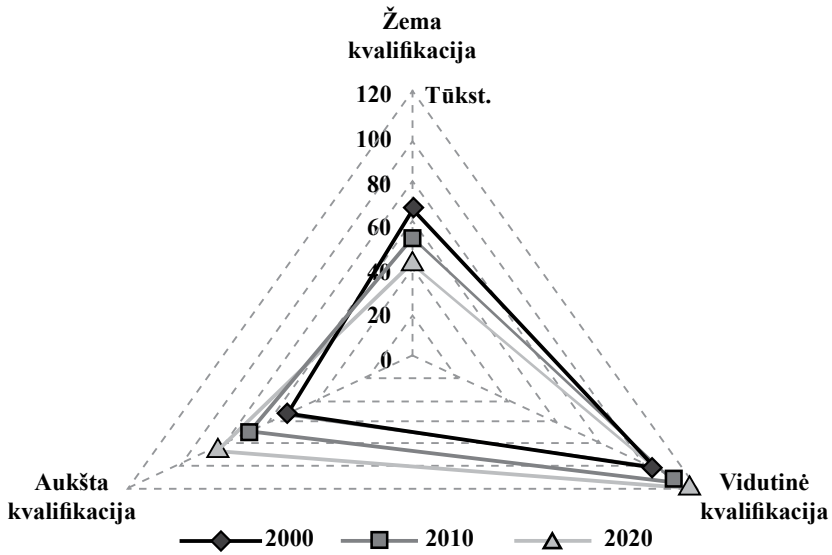
2 lentelė. Gyventojų užimtumo lygis pagal išsilavinimą, %

Rodiklis/Metai	2005	2010	2015	2016
1. ISCED 3-4				
<i>ES-28</i>	69,5	69,9	70,7	71,6
Airija	75,0	63,1	65,7	68,3
D. Britanija	79,6	75,0	77,3	77,7
Estija	70,0	64,6	74,8	74,7
Latvija	69,5	61,8	69,4	69,1
Lenkija	57,8	62,7	64,7	66,3
Lietuva	69,1	58,8	67,2	68,5
Vengrija	66,1	61,8	69,9	72,5
Vokietija	69,6	74,9	78,4	79,3
2. ISCED 5-8				
<i>ES-28</i>	82,7	82,4	82,7	83,4
Airija	85,6	79,4	81,2	82,0
D. Britanija	87,5	84,1	84,8	85,0
Estija	83,9	78,4	85,2	84,0
Latvija	83,6	82,7	85,1	86,5
Lenkija	81,1	82,5	85,0	85,8
Lietuva	86,3	85,7	88,7	90,4
Vengrija	82,5	77,5	82,1	84,4
Vokietija	82,8	86,8	87,8	88,0

Šaltinis: EUROSTAT duomenys.

Darbuotojų pagal kvalifikaciją kitimas Lietuvoje 2000–2020 m. laikotarpiu tūkstančiais žmonių pateiktas 1 paveiksle. Numatoma, kad žemos kvalifikacijos darbuotojų skaičius turės tendenciją mažėti apie 40 %, vidutinės kvalifikacijos – didėti apie 20 %, o aukštos kvalifikacijos – didėti apie 40 %.

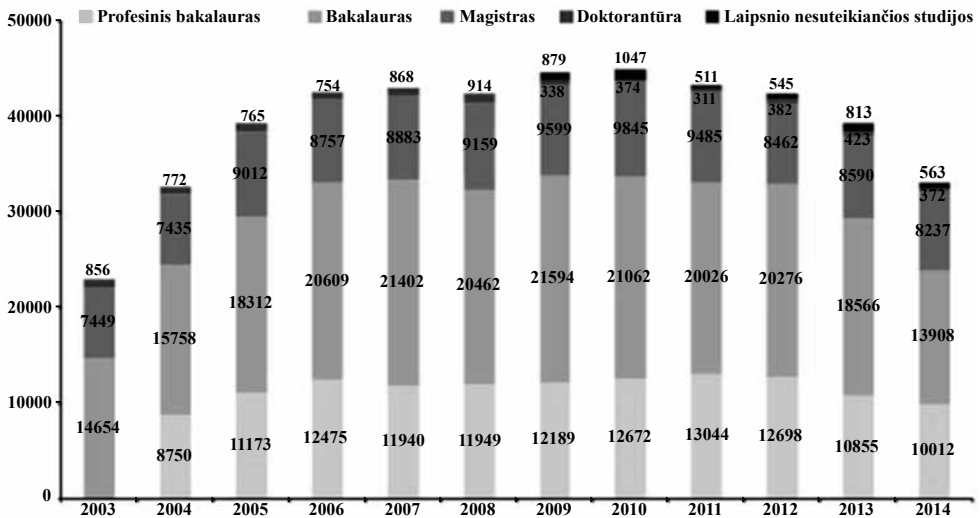
Kvalifikuotų specialistų rengimo kitimas Lietuvoje pavaizduotas 2 paveiksle 2005–2014 m. laikotarpiu. Didžiausias parengtas specialistų aukštosiose mokyklose skaičius buvo 2010 m. ir siekė 45001, o 2014 m. jis sumenko 26,5 % – buvo parengti 33092 absolventai.

1 pav. Darbuotojų pagal kvalifikaciją kitimo poreikis 2000–2020 m. laikotarpiu, tūkst. žm.

Šaltinis: Lietuvos švietimas skaičiais 2015 m., p. 62.

Duomenys rodo, kad visų specialistų rengimas sumenko: profesinių bakalaurų rengimas 2014 m. sumažėjo 21 %, bakalaurų – 34 %, magistrų – 16,3 % ir doktorantų – 5,3 %.

2 pav. Specialistų rengimo kitimas aukštosiose mokyklose Lietuvoje 2000–2014 m. laikotarpiu, tūkst. žm.

Šaltinis: Lietuvos švietimas skaičiais 2015 m., p. 66.

Studijų orientavimas į studentą

Aukštojo mokslo tikslas šiuolaikinėje visuomenėje yra ne tik parengti kompetentingą specialistą, bet ir parengti/išmokslinti studijuojantįjį kaip asmenybių vertybinių orientacijų kompleksą (Guščinskienė, Čiburienė, 2008). Ypač svarbu ugdyti atsakingą, gerbiantį žmogaus teises ir laisves, pilietišką, pažįstantį ir vertinantį savo šalies istoriją ir tradicijas, atvirą pokyčiams žmogų. Darbo rinkoje didelis dėmesys skiriamas darbuotojo kompetencijoms: lyderystei (iniciatyvumui, įžvalgumui, motyvavimui, gebėjimams, pokyčių įgyvendinimui), strateginiam mąstymui (įžvalgumui, sprendimų priėmimui, perspektyvos numatymui, atsakomybei), orientacijai į siekį (tikslų siekimui, lūkesčių formulavimui) ir bendradarbiavimui (komunikavimui, komandiniam darbui) ir pan.

Ilgą laiką, vadovaujantis „senąja“ aukštojo mokslo paradigma, aukštosios mokyklos studijų proceso centre buvo dėstytojas, turintis reikiamų žinių ir sukaupęs patirtį, kuris sprendė, kada, ką ir kaip dėstyti, todėl studentų, absolventų ir darbdavių vaidmuo šiame procese buvo minimalus. Be to, aukštosiose mokyklose taikomi studijų metodai neskatino besimokančiųjų aktyvumo, kūrybingumo, o žinios neretai buvo įsisavinamos gana paviršutiniškai, ne visada matant jų pridedamąją vertę ateityje. Tačiau XX amžiaus pradžioje įvyko pokyčiai, kurių metu išaugo studento/besimokančiojo vaidmuo, t. y. atsirado „nauja“ paradigma – į studentą orientuotos studijos, kurių raidą, anot L. Sajienės ir R. Tamulienės (Sajienė, Tamulienė, 2012, p. 97–98), sąlyginai galima suskirstyti į du etapus:

1) laikotarpis iki Bolonijos proceso, kuriam būdinga orientacija į besimokančiųjų individą, pabrėžiant jo poreikius ir interesų ratą;

2) Bolonijos proceso laikotarpis (Londono komunikatas, 2007; Liuvėno komunikatas, 2009; Budapešto–Vienos komunikatas, 2010), kuriam būdinga orientacija į visuomenę ir jos gerovę, akcentuojami besimokančiųjų studijų rezultatai, nuo kurių priklauso šalies ekonominės raidos darnumas.

Studijų procese dalyvauja trys tarpusavyje susiję subjektai: studentai, dėstytojai ir administracija. Į studentą orientuotas mokymas(is) remiasi keliais principais: mokymas reikalauja nuolatinės refleksijos; nesilaikoma visiems vienodai tinkamo mokymo metodo, todėl besimokantieji mokosi skirtingai; studentai turi individualius ir neretai skirtingus poreikius ir interesus; studijų procese atsiranda pasirinkimo galimybė; orientuojamasi į skirtingas studentų žinias; besimokantieji turi patys kontroliuoti savo mokymąsi; studentų įgalinimas mokymosi proceso eigoje (o ne tik žinių/informacijos atkartojimas) ir bendradarbiavimas tarp studento ir administracijos.

Lietuvoje švietimo ir mokslo srityje keliami uždaviniai laiko požiūriu skiriami į:

- trumpojo laikotarpio – trumpalaikiai tikslai – „užtikrinti spartų švietimo, mokslo ir technologijų vystymąsi, pasiekti, kad švietimas, mokslas ir naujausios technologijos didintų tarptautinį Lietuvos konkurencingumą visose gyvenimo srityse ir skatintų darnų Lietuvos vystymąsi“ (Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, 2009);

- ilgojo laikotarpio – ilgalaikis tikslas – iki 2020 m. pasiekti ir „išugdyti išsilavinusius, savarankiškus, aktyvius ir atsakingus visuomenės narius, sustiprinti intelektualinį visuomenės potencialą, kad žinios ir mokslas užtikrintų darnų ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos tikslų įgyvendinimą“ (Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, 2009).

Darnaus vystymosi kontekste, siekiant suformuluotų tikslų, į studentą orientuotos studijos skatina įvairių besimokančiųjų kompetencijų vystymą, pvz., transformuojamųjų, instrumentinių, socialinių ir kitų. Ugdomos ir dėstytojų kompetencijos, pvz., kompleksiško mąstymo, perspektyvos numatymo, pokyčių įgyvendinimo ir kitos.

J. Coxas (2011) aiškiai suformulavo į studentą orientuotą aukštojo mokslo paradigimą ir pateikė į studentą orientuoto mokymo apibrėžimą ir jo komentarą: „Į studentą orientuotas mokymas reiškia pagalbą studentams atrasti savo mokymosi stilių, suvokti savo motyvaciją bei įgyti efektyvių mokymosi įgūdžių, kurie pravers visą gyvenimą. Perkėlus šį požiūrį į praktiką, reikėtų, kad mokytojai turi padėti studentams užsibrėžti pasiekiamus tikslus; skatinti studentus vertinti save ir kolegas; padėti jiems dirbti kartu grupėse ir užtikrinti, kad jie žinotų, kaip panaudoti visus prieinamus mokymosi išteklius. Taigi mokymasis labiau yra asmeninio tobulėjimo forma, o ne linijinė progresija, kurią mokytojas pasiekia paskatinimais ir sankcijomis“ (Cox, 2011).

Studijų orientavimas į studentą arba į studentą orientuotas mokymas(is) charakterizuojamas mokslinėje literatūroje (Peilakauskaitė ir kt., 2011, p.12) pateikiamais principais:

- studentai turi skirtingus poreikius ir lūkesčius, mokymosi stilių;
- nėra vienintelio teisingo kelio – kiekviena aukštoji mokykla, fakultetas, katedra turi savo sprendimą;
- svarbiausia studentui sudaryti sąlygas studijuojant pasirinkti – taip jis tampa atsakingas ir labiau suinteresuotas;
- aktyvusis mokymas(is) keičia pasyvų mokymą;
- paviršutinišką informacijos įsisavinimą keičia nuodugnus suvokimas;
- glaudesnis bendradarbiavimas tarp studentų ir dėstytojų – dialogas yra studijų esmė;
- abipusė pagarba tarp studento ir dėstytojo;
- dėstytojo darbas tampa orientuotas ne į nurodymą, bet į įgalinimą;
- procesas turi būti nuolat peržiūrimas ir įvertinamas visų dalyvaujančių pusių.

Remiantis mokslinės literatūros analize, galima sukonstruoti į studentą orientuoto mokymo(si) pokyčių modelius aukštojoje mokykloje, kurie **būtinai organizuojant į studentą orientuotas studijas**. Šį modelį sudaro mokslinėje literatūroje (Weimer, 2013, p. 57–168; Cox, 2011; Peilakauskaitė ir kt., 2011, p. 12–17; Sajienė, Tamulienė, 2012; Powell, 2014) nurodomi elementai:

- dėstytojo vaidmens pokytis;

- studento vaidmens pokytis;
- jėgų pusiausvyros pokytis arba pasyvaus mokymo keitimas aktyviu mokymu;
- turinio funkcijos pokytis;
- mokymosi atsakomybės pokytis;
- vertinimo tikslo ir proceso pokytis;
- studijų aplinkos pokytis.

Aukštojo mokslo institucijose šių veikiančių studijų elementų visuma sinergizuoja rezultata, todėl įgalinama sukurti ir gauti didesnes kompetencijas.

Į studentus orientuotų studijų nauda asmeniui ir visuomenei (mikroekonominiame ir makroekonominiame lygiuose):

- visuomenė gauna darbo jėgą, pasirengusią priimti nestandartinius sprendimus, todėl didėja ūkinių veiklų konkurencingumas, didėja kuriamos pajamos ir sudaromos sąlygos darniam ekonomikos vystymuisi;
- skatinamas šalies gyventojų mokymosi visą gyvenimą poreikis, lemiantis darbuotojų išlikimą vidutinės kvalifikacijos darbo rinkoje ir/arba perėjimą į aukštos kvalifikacijos darbo jėgos rinką. Tokiu būdu žinios, praktika ir mokslas, plačiai taikant MTEP, lemiančią pažangios technologijos, tausojančios aplinką, diegimą, užtikrina darnų vystymąsi, įgyvendinant ekonominius, socialinius-kultūrinius ir aplinkosaugos tikslus;
- į studentą orientuotos studijos didina studentų motyvaciją, o tai gerina studijų kokybę, didina aukštojo mokslo prestižą ir skatina aukštųjų mokyklų dėstytojus tobulėti.

Išvados

- Mokslinės literatūros analizė parodė, kad darnus vystymasis tiek pasauliniu, tiek Europos Sąjungos šalių narių lygiu yra svarbiausia šiuolaikinio vystymosi kryptis. Evoliucinis tiek išsivysčiusių, tiek mažiau išsivysčiusių pasaulio ir Europos Sąjungos valstybių, taip pat ir Lietuvos vystymasis reikalauja atkreipti dėmesį į švietimą ir aukštąjį mokslą, nes tolesnis vystymasis be pažangos švietimo ir mokslo srityje nėra įmanomas. Vieni svarbiausių darnaus vystymosi kriterijų yra laiko veiksnys (trumpasis ir ilgasis laikotarpis) ir jo struktūriniai elementai arba dimensijos. XXI amžiuje ypač svarbu, kad vystymasis vyktų diegiant žaliavas, medžiagas ir kitus išteklius tausojančias technologijas ir nedarant aplinkai nepageidaujamo poveikio.
- Studijų orientavimas į studentą aukštojo mokslo institucijose yra vienas svarbiausių veiksnių, lemiantis darbo jėgos kvalifikacijos augimą ir didinantis vidutinės ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų įsitraukimą į darbo jėgos rinką. Studijų orientavimas į studentą kviečia studentus pasidalinti savo praktika, didinti ne tik tarpusavio bendradarbiavimą, bet ir bendradarbiavimą su dėstytojais. Šis studijų modelis lemia naudą ne tik pačiam besimokančiajam, bet ir visai visuomenei.

Literatūra

1. Čiegis, R. (2003). Darnios ekonomikos vystymasis. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
2. Cox, J. (2011). *Kas yra ir kas nėra į studentą orientuotas mokymas(is)?* [Žiūrėta 2017-01-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.ects.cr.vu.lt/Files/File/cox.pdf>>
3. Čiegis, R., Zeleniūtė, R. (2008). Ekonomikos plėtra darnaus vystymosi aspektu. *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*, 2(2), p. 11–28.
4. EUROSTAT duomenys. (2017). Žiūrėta [2017-03-15]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec430&plugin=1>>
5. Emas, R. (2015). The Concept of Sustainable Development: Definition and Principles in United Nations. [Žiūrėta 2017-03-15]. Prieiga per internetą: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5839GSDR%202015_SD_concept_definiton_rev.pdf>
6. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m. (2015). Jungtinių Tautų Asamblėja „Keiskime mūsų pasaulį“. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m. [Žiūrėta 2017-03-21]. Prieiga per internetą: <<https://orangeprojects.lt/uploads/documents/files/Darnaus%20vystymosi%20darbotvarke%20iki%202030.pdf>>
7. Guščinskienė, J., Čiburienė, J. (2008). Lietuvos aukštojo mokslo paslaugos informacinėje visuomenėje. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Nr. 48, p. 55–70.
8. Lietuvos švietimas skaičiais 2015. Studijos. (2015). Vilnius, MOSTA.
9. Londono komunikatas (2007). [Žiūrėta 2017-03-21]. Prieiga per internetą: <http://www.vu.lt/site_files/SD/SK/Londono_komunikatas.pdf>
10. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija. (2009). Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimo Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ pakeitimo“ Nr. 1247. Vilnius. [Žiūrėta 2017-03-21]. Prieiga per internetą: <<http://https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=f4nne61j7&documentId=TAIS.354369&category=TAD>>
11. Peilakauskaitė, K., Varanauskas, A. (2011). Studijų programų atnaujinimas: studentų vaidmuo diegant ir tobulinant kompetencijomis grįstą ir į studentus orientuotą studijų sistemą. Vilnius: Vilniaus universitetas.
12. Powell, M. (2014). 5 Ways to Make Your Classroom Student-centered [Žiūrėta 2017-02-13]. Prieiga per internetą: <http://www.edweek.org/tm/articles/2013/12/24/ctq_powell_strengths.html>
13. Sajienė, L., Tamulienė, R. (2012). Studijų turinio kaita į studentą orientuotų studijų paradigmoje: teorinis aspektas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. 2012, Nr. 23, p. 96–107.
14. Weimer, M. (2013). *Learner-centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. 2nd ed. [Žiūrėta 2017-03-03]. Prieiga per internetą: <https://www.amazon.com/Learner-Centered-Teaching-Five-Changes-Practice/dp/1118119282#reader_1118119282>

STUDENT-CENTRED STUDIES IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONDITIONS

Prof. Dr. Jadvyga Čiburienė

Kaunas University of Technology

Assoc. Prof. Dr. Jūratė Guščinskienė

The General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

Summary

Advancement of higher education is one of the key conditions of society development. The relationship between higher education system and labour market is ensured through students' knowledge, abilities, competences, and skills. The first analysis of student-centred studies was carried out at the beginning of the 20th century. Sustainable development covers a number of social development areas, including the very goal of education – to develop competences that are important for personal professional growth and social activities as well as for an individual's self-expression in a constantly changing and interconnected environment.

In the context of sustainable development, student-centred studies promote the development of different learner competences, such as transformational, instrumental, social and other skills. Teacher competences are built up as well, for example, complex thinking, prospect anticipation, implementation of changes, etc.

The *object of the research* is student-centred studies in sustainable development conditions. The *aim of the research* is to analyse the orientation of studies towards the students in sustainable development conditions in a modern higher education institution. The *research objectives* are as follows: 1) to characterise the objectives and criteria for sustainable development in Lithuania and 2) to examine the orientation of studies towards a student. The *research methods*: the analysis of scientific literature and documents, comparison of statistical data and table and graphical analysis.

The analysis of scientific literature shows that sustainable development is the most important direction of modern development both at global and EU level. The key criteria for sustainable development include time factor (short and long term) and its structural elements or dimensions. The orientation of studies towards a student at higher education institutions is an essential driver for enhancing the expertise of labour force and increasing the involvement of medium and highly qualified employees in the labour market. This model of studies is beneficial not only for learners but also for the society as a whole.

AUTORIŲ LYDRAŠTIS

Autoriaus vardas, pavardė: Jadvyga Čiburienė

Mokslo laipsnis ir vardas: socialinių mokslų daktarė, profesorė

Darbo vieta ir pareigos: Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir vadybos fakulteto Ekonomikos katedros profesorė

Autoriaus mokslinių interesų sritys: makroekonomika, ekonominis augimas, ekonominė politika, ekonomikos stabilizavimo politika, jaunimo problemos ir kt.

Telefonas ir el. pašto adresas: + 370 3 730 0576; jadvyga.ciburiene@ktu.lt

Autoriaus vardas, pavardė: Jūratė Guščinskienė

Mokslo laipsnis ir vardas: socialinių mokslų daktarė, docentė

Darbo vieta ir pareigos: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Universitetinių studijų instituto direktorė, Vadybos katedros docentė

Autoriaus mokslinių interesų sritys: organizacijų sociologija, socialinė deviacija, organizacijų komunikacija, aukštojo mokslo problemos ir kt.

Telefonas ir el. pašto adresas: (8 5) 210 3592; jurate.guscinskiene@mil.lt

AUTHORS' COVER LETTERS

Author's name and surname: Jadvyga Čiburienė

Academic degree and name: Doctor of Social Sciences, Professor

Work place and position: Kaunas University of Technology, School of Economics and Management, Department of Economics, Professor

Author's research interests: economic stabilization policy, macroeconomics, economic growth, economic policy, problems of higher education

Telephone and e-mail address: + 370 3 730 0576; jadvyga.ciburiene@ktu.lt

Author's name and surname: Jūratė Guščinskienė

Academic degree and name: Doctor of Social Sciences, Associate Professor

Workplace and position: The General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Institute of University Studies, Director

Author's research interests: sociology of organizations, organizational communication, social deviance, problems of higher education

Telephone and e-mail address: +370 5 210 3592; jurate.guscinskiene@mil.lt